Ч. 222 (11.513). Львів, неділя 6. жовтня 1929. [illegible] Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Республиканський Бісмарк.

Львів, 5. жовтня 1929.

Німеччина в жалобі. В четвер рано помер найбільший її сучасний державний діяч, відновитель міжнародного значіння побідженої республиканської Німеччини, її довголітній міністр закордонних справ д-р Ґустав Штреземан. І не лише Німеччина в жалобі. Смерть Штреземана відбилася голосним відгомоном у цілому світі, а головно в західній Европі. Бріян і Еріо, Клемансо і Поанкаре, Гендерсон, Сновден і Льойд Джордж — всі вони глибоко відчули смерть цього борця за мир, за реальне і тісне порозуміння недавніх ворогів. Конгрес Лейбур Парті вшанував смерть Штреземана повстанням з місць і загальною мовчанкою, а Гендерсон заявив, що ця втрата є не лише втратою Німеччини, але цілої Европи.

Загальний жаль з приводу смерти Штреземана, з приводу смерти міністра тієї держави, що ще 11 літ боролася майже з цілим світом, що була зненавиджена більшістю великих і малих народів, найкраще свідчить про небуденність, просто геніяльність цього великого представника післявоєнної Німеччини.

Ще за життя Штреземана називали його новітнім Бісмарком, бо як Бісмарк змонтував велику Німеччину, створивши цісарство, так Штреземан змонтував республиканську Німеччину. Тільки що засобом акції Бісмарка була війна і побіда, а Штреземан мусів проводити свою діяльність в побідженій Німеччині, на терені, просякнутому грою пристрастей, і на міжнародньому терені, переповному недовірям і ненавистю. До тогож єдиною зброєю Штраземана було слово, арґумент, переконування. Він не диктував, як Бісмарк, а мусів злагіднювати і зручно повертати навіщо чужі диктати. Старий Бісмарк, роздумуючи над своїм життям і своїми осягами, турботно питав себе: „що було би, колиб він не був виграв ведених воєн?“ Він думав над тим, де були би його політичні успіхи, колиб кров десяток тисяч, терпіння й жалі фаланги вдів і сиріт були пішли на марне? Де була би тоді велич Німеччини?

Становище Штреземана було без порівняння важче. Німеччина програла війну, міліони лягли на побоєвищах і міліони вдів і сиріт своїм безмежним терпінням наповнили Німеччину. Бісмарк придбав Німеччині не лише нові території, але й величезну (5-ти міліярдову) контрибуцію від Франції. А Штреземан мусів проводити свою діяльність на руїнах цісарської Німеччини, серед голоду і нужди міліонів, платячи багатоміліярдові контрибуції, нівелюючи розбіжні тенденції численних „спасителів“ батьківщини і регенеруючи народнє господарство. Тернистий був шлях діяльности Штреземана, бо він не тільки мусів зручно відбиватися на міжнародній арені, але й терпіти важкі докори від своїх земляків, які не вагалися кидати йому у вічі закиду „зради“ інтересів Німеччини. І не вважаючи на всі перепони і трудноші, не вважаючи на свою недугу, він чесно і жертвенно всі свої сили віддав на працю і ратунок батьківщини. І в тому лежить уся велич республиканського Бісмарка.

Штреземан був виразником т. зв. „Erfüllungspolitik“, політики виповнення наложених на Німеччину зобовязань. А на шляху „Erfüllungspolitik“ вже були дві жертви: Ерцберґер і Ратенав. Треба було великої відваги і ще більшої любови до батьківщини, щоби ступити на тернистий та окровавлений вже шлях політики виповнення.

Серед боротьби націоналістичної правиці і соціялістичної лівиці, серед незвичайно поширеного комуністичного руху, серед розкладу, анархії і нужди, висувається на політичну арену д-р Ґустав Штреземан. Націоналістична правиця, яка свято вірила в побіду Німеччини, не хотіла розпрощатися зі своєю мрією і помиритися з новою дійсністю. Республиканський переворот і ваймарську конституцію вважала вона зрадою а версайський трактат, підписаний канц. Мюллером документом ганьби німецького народу. Вона готова була на всі можливі комбінації, до комуністичного перевороту включно, щоби тільки зразу в нівець повернути гордих побідників. А всіх, що обстоювали політику виповнення, вона усувала при допомозі бомби і бравнінґа. Штреземан починає переконувати господарчі кола, що немає іншого виходу, як погодитися з вимогами побідників і опісля зручно зменшувати відшкодування. Треба змагати до віднови господарчої сили Німеччини, а це можливе тільки при допомозі пацифістичної формули. Господарча гегемонія є догіднішою формулою великодержавного-відродженських змагань німецького народу, як політика реваншу і мілітаризму.

В 1923 р. Штреземан стає на чолі уряду. В середущій Німеччині кипить ще революція. Повстають краєві комуністичні і півкомуністичні республики. Штреземан переконує, вказує буржуазії на небезпеку соціяльної революції, на недалекий упадок буржуазії і взиває її зєдинитися в обороні свого істнування. Зустрівши труднощі, він уступає з канцлерства, приймаючи портфель міністра закорд. справ. Від того часу, без огляду на міжпартійні й менші або більші коаліційні комбінації, в міщансько-націоналістичній коаліції, чи великій міщ.-соціялістичній, він затримує свій портфель, він є лучником між міщанством і соціялістами. Зосередкувавши свою увагу на закордонній політиці, він починає працювати з усіх сил, ідучи від одного успіху до другого. Він творить Льокарно, порозумівається з Бріяном в Туарі, вводить „виклятy“ Німеччину до Ліґи Націй, переміняє пляни Доза на плян Йонга, добивається евакуації Надренії і вмирає в хвилі, коли окупаційні війська опускають німецьку територію.

Пацифізм, мирні кличі, будова солідарности західньої Европи — ось зброя, якою осягав свої успіхи республиканський Бісмарк. Він погодився з Францією, забезпечив її границі, але при допомозі порозуміння з Рад. Союзом усе лякав зах.-европейську буржуазію можливістю соціяльної революції. Одночасно він відкрив німецькому капіталові і німецьким силам шлях на схід. Своєю мирною політикою він здобув симпатії Анґлії (лейбуристів і лібералів), підтяв французьку гегемонію в Европі. Тільки ніколи не згодився на забезпечення західних границь Польщі, навпаки, підносив неминучу конечність їх ревізії, але при допомозі мирних засобів.

Великий є біланс праці та успіхів республиканського Бісмарка. Тому й не диво, що вся Німеччина в жалобі, приятелі й противники його метод ділання. Смерть винесла його на таку висоту, яка припадає в участи тільки великим творцям, славним полководцям і геніяльним політикам.

Кріза єгипетського уряду.

Єгипетський президент міністрів Махмуд Паша зголосив до короля свою димісію. Це означає кінець його диктатури, бо він в 1928 р. розвязав парлямент, в якому мав меншість, а після того проголосив завішення парляментарної системи на три роки. Тепер мають бути розписані нові вибори, в яких перемогу будуть мати єгипетські націоналісти. Махмуд Паша пробував вести з ними переговори й робив їм ріжні уступки на випадок, якби вони згодилися приняти союз з Анґлією. Одначе партія націоналістів відкинула його пропозиції. Вона хоче спочатку здобути собі владу в Єгипті, а вже потому вести переговори з Анґлією.

Промова Гендерсона.

Англійський міністр закордонних справ Гендерсон виголосив на зїзді партії праці в Брайтоні довгу промову про закордонну політику Англії. Він сказав, між іншим, що уряд рішив далі задержати мандат над Палестиною й перевести в життя деклярацію Бальфура. Уряд буде чекати справоздання парляментарного комітету в справі подій у Палестині й після цього розглянє справу про те, як довести до вирівнання відносин між арабами та жидами. Англія зобовязалася в 1932 р. поставити в Лізі Націй внесення на приняття Іраку. До того часу уряд виробить проект союзу з Іраком на взірець подібного союзу з Єгиптом.

Далі Гендерсон подав до відома зїзду, що переговори та порозуміння з Радянським Союзом наберуть правної сили тоді, коли парлямент зробить постанову про вислання англійського амбасадора. В тих переговорах, які ведено досі, дійшло до такого вияснення справ, що незабаром після обміну послами та встановлення нормальних дипльоматичних зносин між обома країнами можна сподіватися встановлення цілковитого порозуміння.

Нарешті Гендерсон докладно обговорив мирову політику уряду й завізвав конгрес, щоби він призначив рік 1930 роком аґітації за роззброєнням. Роззброєння народів неможливе без попереднього роззброєння публичної думки та її натиску на користь мира.“

З приводу порозуміння між Гендерсоном і Довгалевським консервативна преса далі дуже гостро атакує Гендерсона. „Дейлі Телеграф“ пише: „світ переживає тепер видовище, як радянський уряд змушує Анґлію приняти його власні незмінені умови. Цілковита і ганебна капітуляція Англії“. „Морнінґ Пост“ пише, що робітничий уряд ще дочекається того дня, коли буде жалкувати теперішніх подій.

Натомісць лібарали висловлюють своє задоволення з приводу порозуміння з Довгалевським. На їх думку після навязання дипльоматичних зносин можна буде краще вести переговори в справі полагодження ріжних спірних питань. Лібарали будуть в парляменті голосувати за урядом, одначе про уділення якихнебудь кредитів радянському урядові не може бути мови.

Знаменний виступ Ворошілова

Цими днями скінчився перший рік переводжування в Радянському Союзі пляну індустріялізації. З цеї нагоди на конференції професійних союзів московської округи виступив з цікавою промовою комісар військових справ Ворошілов. Між іншим він сказав: „У теперішній фазі нашого розвитку мир є відповідною політикою. Одначе будуча боротьба, в якій буде рішатися доля не лише нашої держави, але світової революції, буде війною мас. В цій війні не буде жадної ріжниці між фронтом та запіллям. Тому ми мусимо негайно завести по фабриках таку саму дисципліну, як у червоній армії. Ми мусимо усунути забобон, що військова дисципліна має бути лише в червоній армії і мілітаризувати також наші фабрики. При переведенню пятирічного пляну ми мусимо поробити всі заходи до якнайбільшого скріплення нашої збройної сили. Її розвиток мусить іти плече в плече з переведенням соціялістичної індустріялізації“.

Далі Ворошілов зазначив, що червона армія має вже відповідну скількість нових офіцерів і дуже добру організацію. Одначе вороги розпоряджають кращою індустрією й тому зброя їх військ краща. „Тому ми не можемо задовольнятися теперішнім узброєнням ні щодо кількости, ні щодо якости. Підставою цього узброєння та технічної сили є наш професійний рух. Про успіх найблищої війни будуть рішати робітники в фабриках, професори в лябораторіях та студенти наших технічних вищих шкіл“.

Несамовита пригода в амбасаді СРСР. в Парижі.

Більшовицький дипльомат борониться перед агентом ДПУ при допомозі французької поліції.

Польська преса принесла з Парижа таку знаменну вістку: В радянськім посольстві у Парижі стався небувалий скандал, що викликав велике враження в дипльоматичних колах. До радянської амбасади прибув представник заграничного відділу ДПУ з Берліна Ройземан, який з доручення московської влади мав висловити суворy догану першому легаційному радникові Бесядовському за критику збіжевої політики радянського уряду. Ця політика руйнує, на думку Бесядковського, селян і вганяє їх в нужду. По довшій суперечці між двома більшовицькими достойниками Ройземан витягнув револьвер і під загрозою смерти зревідував Бесядовського та його бюрко, по чім намагався увязнити його і канцелярії. Бесядовський утік з амбасади і пішов до париської поліції, де попросив охорони перед агентом ДПУ.

Поліція стала на становищі, що Бесядовський виконує функції „шарж д'афер", заступаючи посла Довгалевського, що перебуває в Льондоні і тому як шеф дипльоматичної станиці має право домагатися ухилення екстериторіяльности. З уваги на це французька поліція вступила на терен радянської амбасади, звільнила жінку і дітей Бесядовського, яких Ройземан арештував як закладників. Бесядовський перенісся до готелю. Ройземан урядує в амбасаді далі.

Польська Агенція Телеграфічна (ПАТ) комунікує: „Префектура париської поліції дає в справі інциденту з радником радянського посольства Бесядовським таке вияснення: Керманич слідчого відділу удався на пропозицію радника Бесядовського разом з ним до сторожихи будинку амбасади СРСР, звідки Бесядовський зателефонував до своєї родини, щоби зійшла до нього. Але родина сама покинула будинок амбасади, не користуючися нічиею інтервенцією".

Та сама агенція комунікує далі, що в розмові з представником „Таймса" радник Бесядовський заявив, що від якогось часу стверджував перед Москвою небезпеку її внутрішньої і зовнішньої політики, яка ослаблює СРСР до тої міри, що грозить йому пониженням з боку Китаю. Радн. Бесядовський заявив, що агітація Комінтерну в справі комуністичних спілок була вислідом хибної політики СРСР. Вкінці він вияснив, що віднісся до французької поліції з проханням рятувати жінку і дитину, які впалиб жертвою випадку, якщо булиб остали ще бодай одну ніч у будинку амбасади.

Стільки телеграфічні звідомлення про цю подію. Чи вони у подробицях вповні вірні — не знати, але сам факт інтервенції французької поліції в радянській амбасаді не підлягає сумніву. Спричинник інтервенції радн. Бесядовський був свого часу радником радянського посольства у Варшаві.

На східні теми.

Причини афганських неспокоїв.

Внутрішня війна, що й досі ще не припинилася в Афганістані, повстала наслідком незадоволення деяких кол суспільности реформами, що їх впроваджував у краю попередній емір Аманула. В опозицію до реформ стали: 1) представники февдального устрою, провідники ріжних племен напів залежних від Кабулу й 2) магометанське духовенство. — Варто додати, що ці дві поважні сили в краю дістали грошову підтримку з зовні, від держави, для якої консолідація Афганістану є поважною загрозою.

В своїх реформах Аманула стрічав опір двох вище згаданих груп. Централізація влади була направлена на обмеження прав поодиноких ханів та племен, а впровадження багатьох европейських реформ часто колідувало з постановами ісламської релігії, або шаріяту. Аманула, який бажав перетворити свою державу на европейський зразок не міг інакше поступати і всі його заходи були диктовані інтересами вищої політики.

В результаті він мусів або відмовитися від своєї ідеї перебудови теократичного емірату на державу з центральною владою й певною народньою єдністю, або приноровити такі самі методи, якими будує вже від кількох років новітню Туреччину Кемаль Паша.

Однак ріжниці, які є поміж Туреччиною й Афганістаном, не промовляють у користь останнього. Туреччина, що лежить у сусідстві та в сталій стичности з Европою від кількох столітъ, була далеко більше приготована до принняття реформ життя й методів праці західних народів. Туреччина мала великий кадр людей, які виховалися в найбільших осередках цивілізації, вона переживала два періоди молодотурецьких революційних рухів, виховалася у великій карности за часів розквіту та сили султанату й перетворилася в одноцільний національний моноліт. Живучи поміж народами з високою культурою, Туреччина XIX. століття була анахронізмом.

Тому Туреччина мусіла: або вийти на шлях прогресу і реформ, або підпасти під зверхність культурніших сусідів.

Цілком що іншого уявляє з себе Афганістан.

Положений в самій середині Азії й відтятий до недавна від цілого світу, Афганістан відчинив свої кордони для впливів і вїзду чужинців фактично в 1919 році.

Не мав і досі ще не має модерних засобів комунікації, шкіл, людий вихованих в Европі, промисловости, банків і взагалі всього того, що надає цивілізаційний вигляд кожному краєві. До 1921 року країна не мала жадних міжнародніх зносин, не висилаючи закордонних представників і не приймаючи таких-же у себе. Одним словом, Афганістан був донедавна хіба найбільше ізольованим краєм в Азії.

Під оглядом суспільної структури й політичного устрою, Афганістан уявляє з себе ще й тепер февдальну країну. Зложений з ріжних племен, навіть ріжного походження, часто ворогуючих поміж собою, та живучих своїм власним патріярхальним життям під головуванням своїх ханів. Афганістан не витворив народньої єдности чи пак якогось бодай державного конґльомерату і в своєму державному житті користується, наприклад, чужою перською мовою, яку знають тільки невеликі верстви урядовців, та пануючих кляс. В таких умовинах було великим ризиком братися до швидкої европеїзації людности, яка живе ще поглядами, та життям середневіччя, людности, опанованої в додатку великим релігійним фанатизмом.

Навіть найдрібніші реформи, як наприклад запровадження европейського вбрання для членів верховної ради, людей ніби-то з вищих сфер, викликувало великі непорозуміння, а навіть заворушення. Результати реформаторської діяльности Аманули принесли для нього персонально тільки шкоду. З найповажнішого кандидата каліфа усіх мусулман він став сьогодні зненавидженим частиною ортодоксальних мусулманських фанатиків, або „джавром", тобто невірним.

Помимо того, що афганські події відбються відємно на поступовому русі цілого ісламського світу, стримуючи представників цього руху від швидких реформ, в Афганістані реформи Аманули дали деякі позитивні наслідки, та міцно запустили коріння. Афганістан з 1920 року і сучасний Афганістан це два ріжні краї. Про реформи в Афганістані разом з коротким історичним нарисом іншим разом.

Л. Л.

Д-Р ВОЛОДИМИР БЕЗУШКО.

Враження з Анґлії.[2)]

Шекспір. — У церквах. — Музейні виклади. — Скарби мистецтва.

Не буду говорити про артистичні вартости парляментарного будинку. Зазначу тільки, що ціла будова робить враження належної поваги. Такеж саме враження робить і Вестмінстерський Монастир, тільки що супроти германської понурости готику, в стилю будови відмітите ще життєву радість, хоч саме тут спочивають найбільші сини анґлійського народу. Іншим місцем, де також спочивають найбільші з анґлійців є катедра св. Павла.

Так, як кожний заглянe до „кутка поетів" в Вестмінстерськім Монастирі, де знайде статую Шекспіра (він сам похований у своїм риднім місті, в Стретфорді над Ейвеном), так знову тут увагу кожного звернуть почести, які віддано побідникові над Наполеоном, князеві Велінґтонові. Мабуть цими двома Анґлія найбільше горда, бо память їх переказано нащадкам більше разів, ніж якомунебудь іншому синові Альбіону. Тільки, що памятники князя Велінґтона дивіяувані до королівськи, а Шекспірові вражають своєю скромністю. Статуї Шекспіра стрінете і в Садверкській катедрі і в Кришталевій Палаті і в Брітійському Музеї. Вже при вїзді в Анґлію, в Доувер стрічаємо Шекспірову кручу.

Я спитав відтак одного професора анґлійця, чи дійсно Анґлія не лишила вже за собою Шекспіра, адже більш трьох сот літ від його смерти, скількиж змін зайшло в житті Анґлії, чи дійсно Анґлія й досі не має кращого виразника свойого ґенія: стільки ґеніяльних письменників, політиків і полководців? „Ні" — була рішуча відповідь. „Шекспір лишається нашими найбільшими гордощами". Признаюся, що мені було дуже трудно зрозуміти велике застереження рецензента перекладів Пушкіна, коли він підкреслив, що перекладчик важився рівняти Пушкіна з Шекспіром. Певне, що не рівні вартости, але порівняння хіба можна робити.

З катедр згадаю ще Вестмінстерську, римокатолицьку, яку імовірно збудовано для конкуренції з катедрою св. Павла. Зблизька ця катедра робить незвичайне враження, враження величности; здалека ця катедра зі своєю вежею робить враження фабричного комина. Зовсім інакше з катедрою св. Павла; зблизька вона, здається, приноровлена до окруження і нічим від нього не відріжняється, а вже з Блекфраєрського моста пізнати велич її будови. Всі будови вона переросла, а найвищі не сягають й великої копули.

Говорячи про Божі храми зазначу, що всі церкви і духовенство удержуються з власних фондів, що держава й державної церкви не піддержує матеріяльно. Коли я одного разу сказав одному анґлійському священикові, що Анґлія така богата, що нічого у нікого не потребує, він відповів: „о, ні! В теольоґії, музиці, різьбі, а навіть медицині ми зовсім не є за сильні і щедро черпаємо у тих, які в цих ділянках дали скарби людству". Він зазначив, що аж надто відчуває зматеріялізування життя в Анґлії. Тут треба згадати, що щієї міри письменники як Бернард Шо і Велз тягом накликують до більшого наближення до природи, до відкинення ріжних абстракцій, як не життєвих; щож у нас далобся сказати щодо цього, супроти такого частого безпідставного ідеалізму? Я зазначив цьому теольоґові, що супроти ріжнородности сект, саме християнський дух повинен тут бути глибокий: бо ці справи тут широко дискутуються, а конкуренція звичайно є корисна. Я висказав навіть здивування, що якось на зовні не відчувається цього релігійного поділу. На це відповів він мені, що не все йде так гладко, як здається.

Щоб мати поняття, як відбуваються анґліканські богослуження я рішив піти на недільне богослуження до Вестмінстерського Монастиря. Богослуження тревало дві години і я з приємністю провів цей час у церкві. Кожний може там сидіти; кожний дістає програму богослуження, де також зазначено, хто буде мати проповідь і що під кінець є збірка на означену ціль. Богослуження складалося з молитов і з хору клериків у супроводі органів. Проповідь була дуже добре опрацьована; для точности проповідник послугувався джерелами, на які покликувався. Після збірки датків священик поблагословив зібрані дари (гроші) і відмовив молитву над ними при вівтарі. Мені здавалося, начеб він там складав Богові жертву, тільки не кровну, як у Старім Завіті, а в більше модерній формі. Цим зазначено, що ми сини землі, з нею звязані матеріяльними добрами. Цю думку я чомусь у природніший спосіб відчув сильніше в Анґлії, ніж деінде.

Тому, що живе слово можна чути в численних музеях і то часто двічі денно (звичайно задурно), я постановив якнайскорше оглянути їх. З викладів старався я вибрати найцікавіші. Побіч викладів з анґлійського мистецтва, виклади про китайську порцеляну, японське малярство і про рукописи та автографи. Забажалося мені

Радянська Україна.

Розбудова Харкова.

Від двох літ Харків інтензивно розбудовується. Цього року закінчено величезну будову, а саме будинок державного промислу. Це найбільший будинок у СРСР. В ньому працює шість тисяч урядовців. Побудований він на зразок новочасних американських промислових і торговельних будинків, що призначені під робітні для урядничого персоналу. Слідом за домом промислу будують уже й інші доми такого самого зразку. Дня 3-го серпня розпочали будову т. зв. „двірця кооперації". Він буде мати 15 поверхів і помістить усі центральні кооперативні установи Рад. України. Крім того в ньому буде міститись великий готель. Цю будову ведеться на основі плянів і під доглядом російського академика Дмитрієва. Будинок скінчать у 1931 р. Напроти залізничого двірця кінчиться будова центрального почтового уряду на Україні. Попри те держава будує численні робітничі доми у звичайних розмірах. Вже на весну 1930 р. розпічнуть будову харківської опери, яка помістить 3.500 видців, а далі харківський шпитальний будинок на 1750 ліжок. Попри все те розбудовують дороги, очищують вулиці, закладають городи і пляци та приступають до введення каналізації на основі найновіших гігієнічних і технічних вимог. Словом харківські комуністи роблять усе можливе, щоби свою столицю розбудувати на поставити її у ряді найбільших міст СРСР, а рівнорядно відсунути в тінь історичну столицю України Київ, що був все природним осередком національного українського руху та серцем України. Тепер Київ підупадає при комуністичній диктатурі та господарці під господарським оглядом. Його занепад ствердили вже самі київські комуністи, що вважали за доцільне присвятити окрему конференцію засобам ратування Київа від занепаду в господарському відношенні. По під національно-культурним оглядом Київу нішо не грозить. Він і тепер є правдивим осередком української національно-культурної творчости.

Новий герб УСРР.

Президія Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Рад затвердила, як повідомляє радянська преса, новий зразок гербу УСРР. Ця новість гербу заключається ось у чому: Досі були на гербі УСРР дві написи, а саме: „Пролетарі всіх країн єднайтеся" в російській та українській мові. Ухвалена на XI. Всеукраїнському Зїзді Рад конституція в дещо зміненій від попередньої формі передбачає на гербі тільки український напис. Таку зміну в гербі і затвердила Президія ВУЦВК-ту. На гербі не буде вже російського напису.

хоч оком кинути на культурний доробок цілого світа, а в Льондові це можна зробити. На індійське, египетське, грецьке, римське, італійське, французьке, голяндське, флямандське, еспанське і німецьке мистецтво не стало часу. Ті виклади, що я слухав, дуже мене цікавили. Богато річей вражало мене в великій мірі як обявлення. З викладів і з баченого по музеях пізнав я, що в розвою людства ми зовсім не маємо до діла з постійним розвоєм, тільки з лінією розвою і занепаду.

Чимало річей, які ми нераз уважаємо нині за зовсім нові прояви мистецтва, вже давно були. Я зрозумів глибоку правду Тена, що мистець-творець — вицвіт середовища: знаменитих попередників мали найбільші з мистців. Звичайно їх імена навіть не дістаються до загалу, який задовольняється кількома фразами про цих найбільших. Нераз приходилося жалувати, що нема репродукцій з ріжних річей, які вражають такою або іншою прикметою, а яких ніде не побачите тільки в Льондоні. З тими репродукціями часто цікава історія: думаєш, хто поручає їх виконувати? Часто найцікавіші річі не репродуковані; не виключене, що це робиться цілево. Найбільше подобались мені збірки в Національній Ґалерії, Мілбенк, в галерії Волеса і деякі відділи в Британському Музеї. В численних музеях я не мав часу навіть ступити на поріг. У Льондоні зібрані найбільші скарби людства: італійський ренесанс можна студіювати в Італії і в Льондоні. І так не з ним одним. На хвалу й славу англійцям треба зазначити, що всі музеальні збірки, це приватні збірки дарувані англійському народові. Англійці самі найсильніші в краєвидах, портретах і в архітектурі (Сер Крістофер Рен з 18. століття).

(Продовження буде.)

І знову сензація!

Арабські історії про ред. Ярослава Чижа.

Хто сьогодні рано переходив вулицями Львова і перечитував сензаційні написи раніших польських газет, той зустрів нову чергову сензацію, звязану з „таємною" особою Яр. Чижа. Зацікавлений громадянин з першого розмаху купує найсензаційнішу із сензаційних газет жидівсько-польську „Газету Поранну", як це робить значна частина патріотичної української інтеліґенції, і перебігає очима приковуючий напис: „Аранжер замаху на марш. Пілсудського і воєводу Грабовського в р. 1921 арештований. Є ним Ярослав Чиж, який у мундурі майора П. В. заслонював відворот Федакові".

Після того читаємо дальше і довідуємося, що львівська політична поліція осягнула знову небувалий успіх, схопивши „одного з найнебезпечніших українських бойовиків, правдивого ортодокса ідеї УВО, Ярослава Чижа". Прізвище Чижа відоме з процесу Федака і тов. „Чиж був тоді одним із найповажніших членів-основників Української Військової Орґанізації і одним із керманичів львівського відділу. Чиж уплянував і зорґанізував замах, а його виконання взяв на себе на основі жеребу Федак. Сам Чиж занявся забезпеченням відвороту замаховцеві... Щоби влекшити собі завдання, Чиж упав на зручний помисл і перебрався в мундур майора П. В. і в той спосіб уможливив собі перебування на найвигіднішому обсерваційному місці. Після замаху **Федакові справді повелося при допомозі Чижа втекти.** В дуже короткому часі схоплено його і кількох товаришів".

Чиж утік до Америки. Рахуючись з тим, що по 8 літах забуто у Львові про його особу, вернув під зміненим прізвищем. Одначе поліція одержала вістку про його поворот і передвчора його арештувала.

Коли визнавець віри „Газети Пор." прочитає цю сензацію, то чи не буде він подивляти свій величавий орган, який має такі величаві подробиці і який все може заспокоїти попит на сензацію.

Вже вчора подали ми вістку про арештування американського громадянина Яр. Чижа. Є він редактором „Народньої Волі", органу запомогової організації „Український Робітничий Союз". У відвідини до Галичини приїхав він менше-більш перед **шістьома тижнями,** зупинившись в готелі „Нар. Гостиниця". Очевидячки, все виступав він під своїм дійсним прізвищем і був з готелю негайно зголошений у поліції. Від часу до часу виїзджав він на провінцію (до Самбора, Станиславова) у справах, звязаних із репрезентованою ним запомоговою організацією. Він не скривався, все виступав явно, бував у товаристві знайомих і приятелів в публичних льокалях, відвідував свою рідню то-що.

Яка мета тієї бульварної сензації, важко додуматися. Хіба, що це лежить вже в крові „сензаційників".

В інші „таємні" справи, звязані із замахом на кол. воєводу Грабовського, не будемо вдаватися, бо видно, що „Газета Пор." — як усе — розпоряджає спеціяльними інформаціями. Щож торкається Федака, то йому не повелося втекти при допомозі Чижа, „передягненого в мундур майора П. В.", тільки його негайно схоплено перед ратушем.

Життя в т. зв. Молдавській Республіці.

(З оповідань утікачки.)

До Кишинева прибула з Вел. України втікачка Марія Данилова, жінка вчителя сільсько-господарської школи в Ташлику, тираспільського повіту, над українським берегом Дністра. В розмові зі співробітником „Волі Бессарабії" розповіла вона такі подробиці про життя в т. зв. „Молдавській Республиці":

В т. зв. молдавській автономній республиці переводять більшовики насильну молдаванізацію. В урядах треба говорити по молдавськи. Селяни примушені порозумiватися цією мовою. Безчисленні відозви написані теж молдавською мовою. Втікачі з Румунії, які знають мову, можуть легко приміститися в т. зв. молдавській республиції.

Становище селян дуже тяжке. В недорідні роки вимирають вони з голоду. Уряд не дає ніякої активної помочі і селяни примушені прокормлюватися здохлятиною та корою; так було 1924 року. В урожайних роках більшовики видобувають від селян збіжжа всякими законними й незаконними засобами. Внаслідок того населення їсть чорний як земля хліб. Утікачка сказала: „Такого білого хліба, як у вас, не бачила я вже одинацять років". Хворі діти їдять овес. Рижу немає. Овес очищують, варять і дають його дітям. Смертність велика, а помочи ніякої.

Селяни втікають від плуга й зацікавлюють-

ся в доокoличних підприємствах. Тираспільські робітні переповнені робітниками-селянами. Те саме в Одесі, Миколаєві, Роздільній, Бірзулі і т. д., де селяни забирають місця старим робітникам. Це викликує негодування між робітниками. Коли селянин заробить деяку копійчину, вертає він до ріллі. Місцеві власти приймають їх вже як „малих буржуїв" і відповідно до того стягають з них податки. Взагалі це стягування податків викликує завсіди велике огірчення, яке доводить часто до конфліктів. Тоді селяни вбивають усіх більшовицьких урядовців.

Незавидна доля осіб з вільною професією й урядовців-некомуністів. Інтеліґенти, які не озвіріли ще серед окружаючих їх страхіть, учителі, лікарі й ін., терплять морально і животіють з дня на день. Найбільш оскорблюючим для них є невгаваюче упокорення й переслідування з боку властей та упривілеєної комсомольської молоді. Цей рід інтеліґенції вимирає повільно, без надії на якенебудь спасення.

За що покарано?

(Допис із Підгаєччини.)

Недавно голосною була справа замкнення церкви в Михайлівці староством у Підгайцях на тлі цивільного спору, який ведеться в суді в Підгайцях до ч. спр. С. І. 409/29. Староство в Підгайцях не тільки опечатало церкву, але засудило також греко-кат. пароха о. О. Яворського в Котузові на кару 14-дневного арешту, видавши таке оречення:

„Starosta powiatowy w Podhajcach L. II. 657/29. Orzeczenie. Starostwo powiatowe w Podhajcach uznaje księdza Oleksę Jaworskiego, urodzonego w Bohorodczanach w roku 1865, stanu wdowca, zatrudnienie: greck. kat. proboszcz, zamieszkałego w Kotuzowie, winnym przekroczenia § 11 rozporządzenia z dnia 20. kwietnia 1854 r. Dz. U. P. Nr. 96, popełnionego dnia 19. maja 1929 r. przez demonstracyjne wyrzucenie szat i sprzętów liturgicznych rzym.-kat. księdza z kaplicy w Michałówce na ziemię pod kaplicą, powodujące obrazę uczuć religijnych narodowości wyznania rzym.-kat., oraz naruszające przyzwoitość i porządek, co zostało udowodnione wynikiem rozprawy sądowej, i skazuje na podstawie § 11 powołanego rozporządzenia na karę 14-dniowego aresztu z zamianą na grzywnę w kwocie 200 zł. oraz zwrot kosztów postępowania dowodowego w kwocie 80 zł. Od tego orzeczenia wolno wnieść w ciągu 7 dni od dnia doręczenia na ręce tutejszego Starostwa żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego. — Podhajce, dnia 20. sierpnia 1929 r. Starosta powiatowy: Woroszyński m. p.".

Староство в Підгайцях, засуджуючи о. Яворського, твердить, що вину його доказав вислід судової розправи. Тимчасом цивільна розправа за нарушення співпосідання церкви, яка велася в суді в Підгайцях до С. І. 409/29, дотепер не покінчена. Зрештою рішення цивільного суду, навіть якби воно вже було, не є ніякою підставою до того, щоб без карної розправи засудити людину на 14 днів арешту.

Свій засуд опирає староство на § 11. цісарського розпорядку з року 1854, т. зв. „Prügelpatent-у", який каже: Всяке противне поліційним приписам поступовання в публичних місцях зібрань, а саме в салях викладів, театрах, салях балевих, шинках, каварнях і т. д., а також на залізницях, парових кораблях, почтових возах і т. п., котре нарушує порядок і приличність, перериває публичну забаву або в інший спосіб викликує згіршення, як також всякий демонстраційний чин, яким виказується неохоту урядові або легковаження його розпорядків, має бути каране, якщо не буде поступовання карного суду, — порядковою карою від 1—100 зол. (австр. вал.) або арештом від 6 год. до 14 днів, і то відповідно до обставин, як одна або друга кара видається відповіднішою.

Порівнюючи § 11. наведеного розпорядку з орeченням старостваа в Підгайцях, яким засуджено о. Яворського на кару 14 днів арешту з заміною на гривну 200 зол., побачимо, як припоровлено цей параграф у нашім випадку.

Крім того о. Яворського засуджено також на зворот коштів доказового поступовання в квоті 80 зол. Цікаво, звідки взялися ті кошти, коли, як само староство твердить, вина о. Яворського доказана „вислідом судової розправи"?

Курціюс наслідником Штреземана.

Конференція канцлера Мюлера з през. держави Гінденбургом принесла політичну сензацію. Проти всяким сподіванням през. Гінденбург за радою канцлера поручив тимчасово вести керовництво уряду закорд. справ міністрові краєвого господарства Курціюсові. Загально думали, що керовництво це одержить заступник державного секретаря в цьому мін-стві Шуберт, або що іменують нового міністра. Демократична преса твердить, що Курціюс вестиме керовництво мін-ства закорд. справ лише провізорично. „Фос. Цтґ.“ здогадується, що мін. Курціюсові віддали теку мін-ства закордонних справ мабуть тому, що він був у тісних взаєминах із покійним, який виявляв йому всі свої політичні наміри та навіть бажав, щоби Курціюс обняв після нього керовництво закордонної політики. Мін. Курціюс у переговорах у справі Йонгового пляну остане безсумніву найвірнішим виконавцем Штреземанових плянів. „Берл. Тґт.“ каже, що великі вигляди на міністра закордонних справ має німецький амбасадор у Парижі фон Геш.

Гендерсонова промова у честь Штреземана.

Англійська преса всіх напрямків присвячує Штреземанові спогади, повні признання. Дня 4. жовтня вечором Гендерсон виголосив через радіо промову в честь Штреземана.

Заступник Ліги Націй на похоронах.

Підчас похоронів міністра Штреземана Лігу Націй заступатиме генеральний секретар Ерік Друммонд.

Марш. Пілсудський їде в Італію.

У варшавськім політичнім світі викликала сензацію вістка, що марш. Пілсудський виїде до одної з місцевостей над Адрійським Морем у півн. Італії. Приготування до подорожі вже пороблені. Дипломатичні паспорти марш. Пілсудського й осіб, що їхатимуть із ним, зложено в австрійськім, югославянськім і італійськім консулятах. З марш. Пілсудським їхатиме шеф кабінету мін-ства військових справ полк. Бек і маршалів лікар д-р Войчинський. Речинець виїзду устійнять на днях. Марш. Пілсудський відвідає насамперед Рим. Кажуть, що подорож умотивована здоровлям маршала та має бути продовженням лікування в Друскениках. Інші кажуть, що подорож ця має характер виключно політичний та що стріча марш. Пілсудського з Мусоліпієм матиме велике значіння для Польщі. Марш. Пілсудський побуде за кордоном кілька тижнів.

Зміни в польському уряді.

У звязи з виїздом марш. Пілсудського розійшлися чутки на тему реконструкції кабінету. І так премієром мав би бути теперішній шеф мін-ства скарбу полк. Матушевський або д-р Світальський і далі задержить премієрство, але в будучім кабінеті Пілсудський не задержав би для себе теки мін. військових справ.

Мекдональд у Ню Йорку.

Премієр Мекдональд висів у Ню Йорку дня 4. жовтня в 16-ій год. Його одушевлено витали великі товпи народу й корабельні сирени. В ратуші влада приймала Мекдональда офіціяльно.

Закінчення конгресу Лейбур Парті.

Дня 4. жовтня закінчився конгрес Лейбур Парті в Брайтені. До вибраної на один рік екзекутиви у складі 22 членів увійшли такі міністри теперішнього кабінету: Кляйнс, Томас, Лендсбері, Морісон і держ. підсекретар Дальтон. Президентом своїм вибрала екзекутива жінку Зузанну Лоренс. Вона проводитиме теж на конгресі партії в найближчому році. Лоренс перша жінка на цьому відповідальному становищі, заслужена діячка Лейбур Парті. Їй тепер 59 літ. Вона одна з найкращих бесідників англійського парляменту.

На організаційному фронті.

ЗОЛОЧІВЩИНА.

Дня 23. IX. ц. р. відбулася в Золочеві повітова нарада при співучасти послів Целевича і Кузика. Взяло в ній участь 165 делегатів із золочівського повіту. Посол Кузик виголосив реферат про економічне положення українського народу. Присутні вислухали цього річевого реферату з великим заінтересуванням. Опісля посол Целевич виказував у своїй промові, що лише організація, оперта на солідарности цілого народу, може власними силами як культурно, так і економічно двигнутися. Звіт з орґанізаційної праці Повітового Комітету зложив д-р Т. Ваньо. Представивши найближчі завдання повіту на біжучий рік, бесідник виказав, що УНДО, не поширюючи клясових антагонізмів, змагає до зєдинення цілого народу під жовто-блакитним прапором.

КОЛОМИЙЩИНА.

Дня 21-го вересня п. р. відбулася довірочна нарада в селі Березові-Баня. В цій нараді взяв участь посол Дмитро Паліїв, який виголосив просвітно-господарський реферат. Зібрані вислухали з великою увагою цього реферату і рішили якнайскорше заложити у себе кооперативу. Слід зазначити, що село Березова-Баня, яке було до тепер збаламучене кацапством, зачинає завдяки кільком свідомим одиницям, як і місцевому пароховi о. Стефановому, прозрівати і горнутися до освітньої праці.

НОВИНКИ

— П. Т. Передплатників ласкаво просимо вплатити передплату найдальше до дня 15-го жовтня ц. р., бо в противнім випадку будемо змушені здержати дальшу висилку часопису. Місячна передплата виносить 5 зол.

— **Заняття „Діла“.** Вчорашнє (221.) число нашого органу заняло Львівське Староство Гродське за кореспонденцію п. Олександра Ковалевського з Волині п. з. „Банкротство нападаючих“. Це 24-а з черги конфіската „Діла“ в цьому році.

— **Випущення п. Белдика на волю.** Американського громадянина п. Івана Белдика, що за дозволом влади робив у Галичині фільмові знимки, арештовано, як ми про це повідомляли, підчас свята-поминок на Маківці. Тоді польська преса розписувалася широко про арештування „небезпечного шпіона“, що був нібито на службі „обцих моцарств“. Тепер після 2-місячної слідчої тюрми випущено п. Белдика на волю, з тим, що він мусів до трьох днів покинути границі Польщі. Фільмових знимок, які п. Белдик думав насвітлювати в Америці, а яких сира вартість перевищає суму 1.000 долярів, йому не повернено.

— **Програма концерту Богдана Бережницького.** На програму нашого віольончеліста складаються три більші твори, а саме: соната французького віольончеліста і композитора 18-го ст. І. Б. Бреваля, дальше концерт Д-моль еспанського композитора Е. Ляльо, який визначається не тільки оригінальною мельодикою, але й питомо-еспанською ритмікою, і вкінці найновіший твір В. Барвінського „Українська суіта“, яка буде виконана пораз перший взагалі. Крім того наш віольончеліст виконає низку дрібних творів Баха, Сеная, Гранадоса та Піятті-я. Фортепянову партію обняв В. Барвінський. Можна надіятися, що наше музикальне громадянство зацікавиться тою інтересною програмою нашого артиста, який після дворічної перерви знова появиться на нашій концертовій естраді і виповнить салю Муз. Т-ва ім. Лисенка по береги.

— **Хвиля теплоти.** З дня на день стає тепліше. Скинули ми осінні плащі, перейшли до легких нагорток; уже скидаємо нагортки. Сонце хоче нам винагородити несподіванки, які ховає для нас зима. Один учитель із Бережан упевняє, що в його саді заквітли ще раз малини. Іншим квітнуть яблуні. Якщо так піде далі, то ще зародять овочі, яких цього року було так мало.

— **Львівська хроніка.** Двоє нових зневохочених до життя: урядовець земського уряду Божидар-Стаховський застрілився наслідком фінансових клопотів. Служниця Катерина Мік скочила з 1. поверха, вражена до глибини душі, що її посуджували в крадіжі... 10 золотих; на щастя, тільки покалічилась. У складі багажів на залізничім двірці найшли в одній валізі, складеній там ще 4. серпня, трупа.

— **З сільських трагедій.** У рідні селянина Кота з Галан (Городок Яг.) трагедія йде за трагедією. Видав він свою доньку замуж за Олексу Лемеха і з цієї хвилини його подружа пішло стрімголов. Кіт мав поважні познаки, що його жінка Текля зраджує його з його зятем. У розпуці, у поневірці в власній хаті, він пішов на мандри, а коли згодом вернувся до хати, застав там ще більше пекло. У його душі зродилась ненависть до Лемеха і одного дня у суперечці зарубав його. Суд розглянувши всі мотиви його вчинку, звільнив його від кари. Донька Кота цього-ж дня, коли батька звільнили, вийшла вдруге заміж. Батько мав ще більші підстави до пересвідчення, що всю цю інтригу вела його жінка. Вона не сподівалася, що муж обвинувачений у вбивстві зятя, не вернеться вже до хати. Коли він вернувся, жінка не могла погодитись з його присутністю і почала його ненавидіти що-раз сильніше. Одного дня підчас великої бійки з мужем, Текля вбила його сокирою. Нині вона стоїть перед судом, виправдуючись, що муж побивав її до крови. Ось одна з тих трагедій, які що-раз частіше трапляються по наших селах. Нові обставини родять майже щодня злочини, які давніше траплялись раз на рік або на пів року.

— **Новий тип торговельної школи** повстає в Кракові як надбудова 3-річної торговельної школи, а саме 1) адміністраційно-торговельний виділ і 2) експльоатаційно-залізничий. Їх завданням є підготовити співробітників-спеціялістів до державної адміністрації, комунальної, фінансово-технічних установ і залізниць. Приймають абсольвентів 3-річних торговельних шкіл. Наука тріває від 1. жовтня до 30. червня. Покінчення школи дає першенство в одержанні місця в згаданих установах і військові права. Діти державних службовиків дістають зворот оплати. Вписи приймаються в Кракові, вул. Капуцинська 2, за предложенням кінцевого свідоцтва і життепису.

— **Процес з православними церквами.** Римо-католицький єпископ у Луцьку звернувся до влади з внеском, щоби на Волині відібрати різні православні церкви. На першім місці стоїть православний собор у Луцьку, що мав бути колись давно костелом бернардинів. Позов проти Волинської Православної Консисторії вже внесений і небавком буде визначена розправа в цій справі.

— **Ріжні вістки.** Найближча сесія Ради Ліги Націй призначена на 20. січня 1930 р. — Повстання у Венезуелі поширюється і захопило вже 6 стейтів; повстанці побили державне військо; один із генералів піддався. — Цими днями радитиме в Букарешті міжнародній конгрес кримінального права. — Ватикан заперечує буцім-то пробує порозумітись з СРСР. — Французький летун Кост, що вилетів з Парижа до Іркутська заблукав десь в околиці Новосибірська і досі не найшли його сліду. — У ню-йоркській пристані портові робітники погрожують страйком, коли не дістануть підвишки 25 дол. місячно. — Члени рідні Габсбургів, Франц Йосиф і Антін закінчили окружний лет по Европі на своїм літаку „Еспаня Гавілянд“ і після подорожі 5000 км. приїхали до Барцельони. — Урядова статистика стверджує, що повінь в Індіях забрала 206 осіб, 8.000 штук худоби, знищила 60.000 домів і надпсувала 8.000. — На північно-західнім побережі Гудсонської пристані найшли в шатрі кістяки трьох членів наукової виправи з 1928 р., що загинули голодовою смертю, а залишили там денник своїх передсмертних переживань.

— **Прелат убив жінку.** У Ковні почався сенсаційний процес проти прелата Ольшавкаса обвинуваченого у вбивстві одної жінки Устиновичівої. Цей процес дав спершу притоку до конфлікту литовського уряду з Ватиканом. Ватикан домагався, щоби обвинуваченого духовника поміщено в окремій келії і щоби процес вели при зачинених дверях. Вальдемарас відмовився виконати ці домагання і аж теперішній уряд їх виконав. Процес іде довірочно, без публики. Обвинувачений заперечує свою вину. Справа є настільки неясна, що протягнеться з тиждень. Суд візвав 100 свідків.

— **Передісторичні знахідки.** У Скалатщині, в селі Остапє, мали найти при розкопках дуже давніх могил знаряддя й кістяки з передісторичної доби.

— **Нервове покоління.** Між Катовицями і Хобзими кинувся під поїзд 13-літній хлопець Сосновський, син залізничника. Поїзд відрізав йому ногу. Причина цього акту розпуки: ляк перед батьком, що недбайливо пас гуси.

— **Німецькі князі і польський скарб.** Майно Кротошин було перед війною власністю княжої рідні Турн-Таксіс з Регенсбурга. Це майно перейшло на власність польської держави на підставі рішення ліквідаційної комісії. Князі почали процес з польським скарбом перед Найвищим Адміністраційним Трибуналом. Розправа призначена на 7-го ц. м.

— **Ню Йорк іде під землю.** Ню Йорк будує щораз більше підземних залізниць. Тепер рада міста приняла плян будови нових підземельних, що будуть разом коштувати несповна пів біліона долярів. А з викупом землі та знищенням власности і перевізних засобів уся та будова буде коштувати 800 міліонів дол. Найважніша нова лінія буде попід „Другу Авеню", де на полудні живе багато емігрантів, а між ними багато українців.

— **Напад літака на лодку.** Такий напад перший раз в історії людини трапився в заливі Джамейка біля Ню Йорку. Лодкою плило собі спокійно двох людей. Нараз загуділо у хмарах і над ними появився літак. Він покрутився кругом лодки, а відтак сильно вдарив своїм сподом у лодку і миттю піднявся та пропав у хмарах. Один з нападених у лодці згинув на місці, а другого поторощеного взяли до шпиталю.

Не будьмо байдужні!

В справі кінових саль по наших Народніх Домах.

Коли приглянемося нашому економічному життю, побачимо багато ділянок, зарослих обліжком. І хоч грунт під них підготований як слід, то, на жаль, немає добрих господарів, котрі взялись до праці.

На думці маю тут промисл фільмовий і кіновий. Перший покищо полишаю на боці, а в цій статті скажу кілька слів про кінові підприємства.

По цьому боці Збруча маємо біля 80 Народніх Домів, „Надій", „Бесід" і т. п. Всі ті народні установи є по найбільшій части кооперативами. Українське населення зложило із своєї кервавицею, щоб мати для себе місце для сходин і ріжного роду зборів. У кожній такій установі є велика саля для концертів і театральних вистав. Тому, що по війні театри підупали, а їх місце забрали кіна, в багатьох салях згаданих установ є нині кіна. А запитаймо себе, хто ті кіна веде? Напевно якийсь чужинець, а часто навіть наш найбільший ворог. За відпаєм або платить якийсь охлап або й ні. І так наша суспільність має свою домівку, але коли часами загляне туди наш театр або якась наша імпреза, то мусить наймати собі салю у чужинців і платити за неї великі суми віднаємцям, нераз більше денно, як наша домівка побирає від них за цілий місяць.

Тимчасом кіна здобувають собі чимраз більше право горожанства, мають з кожним днем більше глядачів. Тимсамим і власник кіна, себто піднаємець нашої салі, має більші доходи.

Питаю: Чи нема у нас людей до ведення кіна? Адже-ж тільки неприйнятих до державної служби витоптує бруки або служить за песячий гріш у чужинців — чи не можнаб їх ужити до праці в наших установах? Чи може ми такі бідні, що не маємо навіть стільки гроша, щоб купити апаратуру до кіна? Сьогодні без одного сотика можна набути апарат на сплати, а фірма вдоволена, що хоч такий інтерес зробить... Закинуть мені певно, шановні читачі, що не маємо фахівців до ведення кіна. Та це також не є ніяким оправданням, бо на кінового фахівця можна вивчитися за кількачадцять днів.

Велику вагу має справа добрих фільмів, себто випозичальні. Ця справа — на щастя — на добрій дорозі, бо маємо її в наших руках. Наша випозичальня здобула собі на території цілої Польщі поважне місце, а останніми часами збогатила свій світовий репертуар цілою низкою українських фільмів, як Тарас Шевченко, Сорочинський Ярмарок, Ніч перед Різдвом, Крізь сльози, Два дні і ін.

Отже, як сказано, на початок грунт під управу приготований, тільки нема добрих господарів. Трошки доброї волі і хотіння, а можна створити сильну організацію, котрій буде на імя: український кіновий концерн. Це не божевільний плян, не „гохштаплерія", а зовсім реальна і легка річ до переведення, як прим. „Маслосоюз". Ми памятаємо добре, чим був „Маслосоюз" перед приходом до нього інж. Палія і чим є сьогодні по заледви трьох роках інтенсивної та солідної праці.

Тому апелюю до всіх управ Народніх Домів, щоб вони застановилися над цею пекучою справою і зрозуміли вагу кін у наших руках, котрі є не тільки розривкою, але й розносником мистецтва, культури та знання.

Початок вже зроблено, бо вирвано вже з рук чужинців кілька кін по менших місточках. Тепер черга на більші міста!

С. Куликівна.

Зі спортового життя.

Змагання наколесників за перехідну нагороду.

Секція наколесників Спорт. Т-ва „Україна" уладжує в неділю дня 6. ц. м. змагання наколесників на просторі Львів-Миколаїв-Львів (70 км.). Змагання ці відбудуться за перехідну чашу фірми Осип Стефанович (давніше: Роман Зубик). На власність можна здобути чашу по трьох роках, якщо той самий змагун у трьох з черги роках здобуде перше місце. Оскільки той самий змагун не здобуде чаші в трьох чергових роках, то може здобути її в пятьох роках, якщо в тому часі тричі буде мати перше місце. В противному разі чаша переходить на власність клюбу, котрого змагуни здобудуть більшість перших місць. Крім мандрівної нагороди (чаші) одержить шістьох перших змагунів цінні нагороди. Перша нагорода, столовий годинник у шкіраній оправі, дар „Народньої Торговлі"; друга, металева статуя, дар редакції „Неділі"; третя, годинник в алябастровій оправі, дар п. Ореста Радловського, голови секції наколесників Спорт. Т-ва „Україна"; четверта, велика коробка помаранч, дар фірми „Нова Фортуна"; пята „Спомини" Чикаленка в мистецькій оправі, дар редакції „Діла"; шеста, книжки, дар книгарні Наукового Т-ва ім. Шевченка. Всі ті нагороди будуть виставлені цілу суботу у вікнах книгарні Шевченка.

Участь у змаганнях беруть наколесники Спорт. Т-ва „Україна" й наколесники українського „Сокола" в Станиславові. Старт: точно в 8-ій год. рано біля грища „Сокола-Батька". Поворот сподіваний коло год. 10.30. Змагання відбудуться без огляду на погоду.

Роздача нагород відбудеться не в год. 3, як було оголошено, а в год. 6. попол. в домівці Союзу Українських Купців, Підвалля 9, I. п. Прихильників українського спорту і представників наших установ просимо взяти численну участь у святочній роздачі нагород.

Погонь—Україна.

Змагання цих двох дружин реклями не потребують. На початку ферій Україна перемогла лігову Погонь 6:2 (2:0), тепер повинна дати з себе все, аби вийти теж переможно. Не буде це очевидно легко, бо Погонь напружить усі свої сили, аби зреабілітуватися в очах своїх прихильників, але коли українська одинадцятка гратиме жертвенно і з запалом до самого кінця, то зможе й цим разом зійти з грища непобідженою. До одної частини української публики, яка певно прийде на ці змагання в рекордовому числі, звертаємося з апелем: Підбадьорюйте українських грачів, але заховуйтеся поважно й гідно, а всякі штубацькі вигуки й некультурні вибрики здавіть між собою в самім зародку!

Університет—політехніка.

Репрезентативні змагання наших студентів високих шкіл заповідаються вельми цікаво. В дружинах обох високих шкіл є чільні грачі наших спортових клюбів, що дає запоруку високого рівня змагань, які напевно притягнуть широкі круги нашої суспільности. Змагання відбудуться з уваги на переполудневий меч України з Погонею не в 11. год. рано, як було оголошено, а в год. 3. попол. на грищі Сокола-Батька. Українське громадянство, що цікавиться спортовим рухом, масовою участю в цих змаганнях повинно заохотити наших студентів-спортовців до дальшої пильної праці.

Дужання в спортовім цирку.

В четвер 3. ц. м. (15-ий день турніру) змагалося 6 пар. На вступі Стібор вніс протест проти висліду його боротьби зі Штекером і Пошофом, бо судді двічи признали перемогу його противникам. В змаганнях виступив перший раз Богатирів, що виявив велику силу і вже в 3 мін. поклав Шварцбауера. Карш-Штекер боролися 20 мін. без висліду, Стібор у 18 мін. поклав Самсона, Петрович у 5 мін. Штолля (нельсоном), Щербінський в 23 мін. Бартника, Пошоф у 13 мін. нервового Віллінга. Після Брікнера, Горвачка і Бахратія вичеркнено вчора з турніру ще й Штолля та Шварцбауера.

Нині, в суботу, найбільшою сенсацією буде відплатна рішаюча боротьба Стібора зі Штекером. Позатим змагатимуться: Богатирів-Бартник, свіжий борець Кемпфер зі Щербінським і мурин Сікі з Грінбергом.

✠ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Д-р Михайло Ульванський.

Дня 27. вересня ц. р. помер у Львові по короткій, а тяжкій недузі д-р Михайло Ульванський, професор українських середніх шкіл. Покійний родився в Обертині, гімназійні студії скінчив в Станиславові, а університетські у Львові. З Покійним пішов у могилу молодий, бо в 26 році життя, педагог, що посвятився учительському званню не з конечних життєвих потреб, але з любови для молоді, для якої був приміром праці і знання. Почуття сповнення обовязку було для Нього так велике, що не залишив його навіть тоді, коли смерть заглядала у вічи.

Покійний полишив по собі память муравлиного робітника, найкращого товариша, сердечного приятеля молоді і щиро відданого сина. Смерть заскочила Його невадливо і не позволила зібрати овочів своєї праці. Не судилось родичам глядіти на щастя свого одинака, а товаришам та молоді не стало щирого друга. Хай земля буде Йому пером!

664 1—1.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Субота 5-го жовтня, год. 3·30 попол. „Модні спазми“, представлення для шк. молоді.

Субота 5-го жовтня, год. 7·30 веч. „Великий край“ Б. Шова. Вистава театру „Преміер“.

Неділя 6-го жовтня, год. 3·00 попол. „Паганіні“. Гостинний виступ Вавжковича (Ціни знижені).

Неділя 6-го жовтня, год. 7·30 веч. „Великий край“. Вистава театру „Преміер“.

Понеділок 7-го жовтня, год. 7·30 веч. „Великий край“. Вистава театру „Преміер“.

Вівторок 8-го жовтня, год. 7·30 веч. „Великий край“. Вистава театрб „Преміер“.

Малий Міський Театр:

Субота 5-го жовтня, год. 7·30 веч. „Мала грішниця“ (50% знижки).

Неділя 6-го жовтня, год. 3·30 попол. „Мала грішниця“ (50% знижки).

Неділя 6-го жовтня, год. 7·30 веч. „Варшавський мурин“ (ціни знижені).

Понеділок 7-го жовтня, год. 7·30 веч. „Варшавський мурин“ (50% знижки).

Кіна.

Аполло: „Гірльси Парижа“ (Зузі Вернон).

Касіно: „Володарка кохання“ (Ґрета Ґарбо).

Кольосеї: „Широзолотий плай“ (Фред Томсон) і „Детективи Ріф і Раф“.

Лев: „Вязень острова св. Олени“ (Останнє Наполеонове кохання).

Люна: „Польовий суд у Сяноці“ (Капеланова сповідь).

Марусенька: „Гріхи батьків“ (Янінгс).

Оаза: „Право молодости“.

Палас: „Гаракірі“.

Пан: „Анна Кареніна“.

Пасаж: „Закон і беззаконня“ (Том Мікс). Американська комедія та Ґомонтів тиждень.

Стилеве: Жінка без назвища. Доповнення програми.

Фатаморгана: „Поліцмайстер Тагеєв“ Запольської.

Химера: „З парубоцьких спогадів“.

Утіха: „Танечниця з Москви“.

Спортовий цирк.

Міжнародні змагання в дужанні в цирку при вул. Коперника ч. 33. Початок щодня год. 8·30 веч.

Програма радіо.

Неділя 6-го.

Варшава (1411,7) 17·40 Оперова музика. 20·30 і 21·20 Популярний концерт. 23·00 Музика до танців.
Познань (334,8) 19·25 Твори на саксофон.
Гельсінгфорс (221,4) 19.15 Скрипка.
Бреслав (253) 20·15 Пісні з арфою.
Ляйпціг (259). 19·15 Симфонічний концерт. 21·30 Камерний концерт.
Братислава. (279) 21·35 Оркестра.
Ґалін (296) 17·40 Концерт. 21·35 Давні танці.
Льондон (356,3) 21·05 Симфонічна кантата.
Штутгарт (360) 23·15 Музика до танців.
Гамбург (372) 18·45 Оперетковї арії.
Франкфурт (390). 20·00 Концерт.
Берн (403) 20·00 Церковна музика.
Берлін (418) 20·00 Фільгармонія.
Стокгольм (436). 21·40 Популярний концерт.
Рим (441). 21·00 Дві опери.
Лянгенберг (472) 20·30 „Зигфрид“ Вагнера.
Прага (487) 20·00 Сопран і баритон.
Міляно (501). 20·30 „Фаворитка“ Доніцетті.
Відень (516,3). 19·00 Камерний концерт.
Будапешт (550). 17·15 Оркестра. 19·30 „Банк Бан“ опера Еркеля.
Москва (825) 19·00 Опера або оперета.
Мюнхен (533) 18·00 Концерт солістів.
Ленінград (1000). 19·00 Радіо-концерт.
Париж (1725) 21·15 Концерт.
Харків (1304). 17·00 Камерний концерт. 18·35 Музична авдиція.

Понеділок 7-го.

Варшава (1411,7). 17·45 Легка музика. 20·30 „Поцста дядика“ оперетка. 22·00 Легка музика.
Познань (334,8). 18·00 Словянська музика.
Вильно (385) 23·00 Музика до танців.
Гельсінгфорс (221,4) 20·10 Вечір Ґріґа.
Бреслав (253) 19·05 Концерт.
Ляйпціг (259) 20·45 Музична премієра.
Братислава (279) 18·00 Тріо Чайковського.
Льондон (356,3). 21·50 Концерт. 23·00 Музика до танців.
Штутгарт (360) 16·15 Концерт.
Франкфурт (390) 20·00 Оперетка.
Берн (403). 20·00 Камерний концерт.
Берлін (418). 20·10 Симфонічний концерт.
Стокгольм (436) 20·00 Концерт.
Рим (441). 21·00 Легка музика.
Прага (487). 16·30 Орхестровий вечір.
Міляно (501). 20·30 Оперетка.
Брюссель (509) 22·30 Вальонський вечір.
Відень (516,3). 20·00 „Кер-дам“ опера.
Будапешт (550). 20·10 Концерт Моцарта.
Москва (825). 19·00 Концерт.
Ковно (1935) 21·10 Концерт.
Ленінград (1000) 19·30 Симфонічний концерт.
Харків (1304) 20·30 Музична культура.
Париж (1725). 21·15 Концерт.

†

В шесту річницю смерти

з ПОЛЯНСЬКИХ

Олени Турянської

відправиться в вівторок 8. X. ц. р. в год. 8½ рано в Преображенській Церкві

ПОМИНАЛЬНЕ БОГОСЛУЖЕННЯ

на яке запрошує

655 РІДНЯ.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Загальні Збори Кружка „Рідної Школи“ в Бережанах відбудуться дня 20. жовтня 1929. в кімнатах „Р. Ш.“ в Бережанах о 4 год. попол. зі звичайним дневним порядком. Колиб о 4. год. не було приписаного числа членів, то ті самі Загальні Збори відбудуться о годину пізніше. — Старшина. 663 1-1

Сирота по бл. п. о. Танячкевичеві Неоніда Танячкевич просить цією дорогою всіх знайомих і приклонників покійного її батька, щоби пішли їй на стрічу датками чи то в грошах чи в натурі і таким чином полекшили її важкоє та злиденне матеріяльне положення. Датки слати на адресу: Неоніда Танячкевич — Богданівка 1 а, Львів, 15. Редакція „Діла“ підтримує в цілій повноті це прохання і закликує жертвенних українських громадян допомогти незабезпеченій сироті великого громадянина.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

ПОВІДОМЛЯЮ, що прізвище п. Палиса Йосифа з Тернополя поміщене в анонсах „Діла“ з 2. п. м. без його відома на те, щоб укрити мою адресу. Бернард Головацький. 559 1-1

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

ДО ВСЕЧЕСНІШИХ ОО. ПАРОХІВ, які уладжують у своїх парохіях місії, звертаються з просьбою два інваліди УГА, котрі занимаються продажю девоціоналів, о повідомлення їх про речинець місії хоч оден тиждень наперед та в цей спосіб помогти своїм людям заробити на прожиток. — Ласкаві повідомлення слати: Л. Яків, Запитів, почта Підліски малі. 2—3

Подяка.

Уважаю своїм обовязком зложити широ-сердечну подяку всім тим, що своєю присутністю віддали послідну прислугу Мужові мому покійному Орестові Єремії Козловському, учителеві народних шкіл в Рогатині та провели Його на вічний спочинок на цвинтар у Львові 19. вересня ц. р. Дякую теж сердечно Високо-Поважаним Панам Водоносові і Романовичеві за зворушаюче нагробне слово. Дякую товаришам і товаришкам Покійного, що не жаліли труду і прибули з далека, щоби провести свого друга на вічний спочинок. Дякую сердечно всім тим, котрі в якийнебудь спосіб вшанували память Покійного та поспішили зі словами співчуття в тім тяжкім горю.

Рогатин, в жовтні 1929. Жінка

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. В друкарні Видавничої Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.